

Kendriya Vidyalaya Class 8 Question Papers 2019

संस्कृत सॉल्व्ड प्रैक्टिस पेपर
कठिन स्तर • वर्णनात्मक परीक्षा
बहुविकल्पीय प्रश्न नहीं हैं

कक्षा

VIII

विषय

संस्कृत

पूर्णांक

80

स्तर

कठिन

खण्ड – A : अपठित-अवबोधनम्

20 अङ्काः

प्रश्न 1. अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतेन लिखत।

10 अङ्काः

एकस्मिन् नगरे एकः छात्रः निवसति स्म। सः प्रतिदिनं प्रातःकाले शीघ्रम् उत्तिष्ठति स्म। स्नानं कृत्वा सः विद्यालयं गच्छति स्म। विद्यालये सः अध्यापकस्य वचनानि सावधानतया शृणोति स्म। सः गृहकार्यं समयेन पूर्णं करोति स्म। सः क्रीडायै अपि समयं ददाति स्म। अतः सः स्वस्थः, प्रसन्नः च आसीत्। तस्य अध्यापकाः तं परिश्रमी छात्रं प्रशंसन्ति स्म।

(क) छात्रः कुत्र निवसति स्म?

(ख) सः प्रातःकाले किं करोति स्म?

(ग) विद्यालये सः कस्य वचनानि शृणोति स्म?

(घ) सः गृहकार्यं कथं करोति स्म?

(ङ) अध्यापकाः तं किमर्थं प्रशंसन्ति स्म?

समाधानम्:

(क) छात्रः एकस्मिन् नगरे निवसति स्म।

(ख) सः प्रातःकाले शीघ्रम् उत्तिष्ठति स्म।

(ग) सः अध्यापकस्य वचनानि शृणोति स्म।

(घ) सः गृहकार्यं समयेन पूर्णं करोति स्म।

(ङ) सः परिश्रमी छात्रः आसीत्, अतः अध्यापकाः तं प्रशंसन्ति स्म।

उत्तरम्: छात्रः परिश्रमी, अनुशासितः तथा समयपालकः आसीत्।

प्रश्न 2. अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत।

10 अङ्काः

वृक्षाः अस्माकं जीवनस्य महत्त्वपूर्णाः अङ्गाः सन्ति। ते अस्मभ्यं प्राणवायुम्, फलानि, पुष्पाणि, काष्ठं च यच्छन्ति। वृक्षाः वायुम् शुद्धं कुर्वन्ति तथा वातावरणस्य तापमानं नियन्त्रयन्ति। तेषां मूलानि मृत्तिकां दृढतया धारयन्ति। अतः मृत्तिकायाः क्षरणं न्यूनं भवति। अद्य मानवाः भवननिर्माणार्थं मार्गनिर्माणार्थं च बहून् वृक्षान् छिन्दन्ति। वृक्षच्छेदनेन पक्षिणां पशूनां च निवासस्थानानि नश्यन्ति। अतः अस्माभिः अधिकाधिकाः वृक्षाः रोपणीयाः तथा विद्यमानाः वृक्षाः रक्षणीयाः।

(क) वृक्षाः अस्मभ्यं किं यच्छन्ति?

(ख) वृक्षाः वातावरणस्य तापमानं कथं नियन्त्रयन्ति?

(ग) वृक्षच्छेदनेन कस्य निवासस्थानानि नश्यन्ति?

(घ) मृत्तिकायाः क्षरणं कथं न्यूनं भवति?

(ङ) अस्माभिः वृक्षाणां कृते किं करणीयम्?

समाधानम्:

(क) वृक्षाः अस्मभ्यं प्राणवायुम्, फलानि, पुष्पाणि, काष्ठं च यच्छन्ति।

(ख) वृक्षाः वातावरणस्य तापमानं नियन्त्रयन्ति।

(ग) वृक्षच्छेदनेन पक्षिणां पशूनां च निवासस्थानानि नश्यन्ति।

(घ) वृक्षाणां मूलानि मृत्तिकां धारयन्ति, अतः मृत्तिकायाः क्षरणं न्यूनं भवति।

(ङ) अस्माभिः अधिकाधिकाः वृक्षाः रोपणीयाः तथा विद्यमानाः वृक्षाः रक्षणीयाः।

उत्तरम्: पर्यावरणस्य संरक्षणाय वृक्षारोपणं तथा वृक्षरक्षणं आवश्यकम् अस्ति।

खण्ड – B : व्याकरणम्

20 अङ्काः

प्रश्न 3. अधोलिखितेषु पदेषु सन्धिं कुरुत।

2 अङ्काः

(क) देव + आलयः

(ख) विद्या + आलयः

समाधानम्:

(क) देव + आलयः = देवालयः

(ख) विद्या + आलयः = विद्यालयः

उत्तरम्: देवालयः, विद्यालयः

प्रश्न 4. अधोलिखितयोः पदयोः सन्धिविच्छेदं कुरुत।

2 अङ्काः

(क) महोत्सवः

(ख) हिमालयः

समाधानम्:

(क) महोत्सवः = महा + उत्सवः

(ख) हिमालयः = हिम + आलयः

उत्तरम्: महा + उत्सवः; हिम + आलयः

प्रश्न 5. अधोलिखितवाक्येषु कर्तृपदं क्रियापदं च चिनुत।

2 अङ्काः

(क) बालकः पुस्तकं पठति।

(ख) छात्राः क्रीडाङ्गणे क्रीडन्ति।

समाधानम्:

(क) कर्तृपदम् – बालकः क्रियापदम् – पठति

(ख) कर्तृपदम् – छात्राः क्रियापदम् – क्रीडन्ति

उत्तरम्: बालकः—पठति; छात्राः—क्रीडन्ति

प्रश्न 6. उचितरूपेण रिक्तस्थानानि पूरयत।

2 अङ्काः

(क) रामः _____ गच्छति। (विद्यालय)

(ख) बालिका _____ पठति। (पुस्तक)

समाधानम्:

(क) रामः विद्यालयं गच्छति।

(ख) बालिका पुस्तकं पठति।

उत्तरम्: विद्यालयं, पुस्तकम्

प्रश्न 7. अधोलिखितवाक्येषु लकारं चिनुत।

2 अङ्काः

(क) बालकः विद्यालयं गच्छति।

(ख) छात्रः पाठं पठिष्यति।

समाधानम्:

(क) गच्छति — लट् लकारः

(ख) पठिष्यति — लृट् लकारः

उत्तरम्: गच्छति – लट्; पठिष्यति – लृट्

प्रश्न 8. निम्नलिखित धातुओं के लट्-लकार में रूप लिखिए।

2 अङ्काः

(क) पठ् – प्रथमपुरुष एकवचन

(ख) गम् – प्रथमपुरुष बहुवचन

समाधानम्:

(क) पठ् → पठति

(ख) गम् → गच्छन्ति

उत्तरम्: पठति, गच्छन्ति

प्रश्न 9. अधोलिखितेषु पदेषु विभक्तिं चिनुत।

2 अङ्काः

(क) रामेण

(ख) गुरवे

समाधानम्:

(क) रामेण — तृतीया विभक्तिः

(ख) गुरवे — चतुर्थी विभक्तिः

उत्तरम्: रामेण – तृतीया; गुरवे – चतुर्थी

प्रश्न 10. अधोलिखितवाक्ययोः वचनं परिवर्तयत।

2 अङ्काः

(क) बालकः पठति। – बहुवचनम्

(ख) छात्राः क्रीडन्ति। – एकवचनम्

समाधानम्:

(क) बालकः पठति → बालकाः पठन्ति।

(ख) छात्राः क्रीडन्ति → छात्रः क्रीडति।

उत्तरम्: बालकाः पठन्ति। / छात्रः क्रीडति।

प्रश्न 11. अधोलिखितपदानां विलोमपदानि लिखत।

2 अङ्काः

(क) दिनम्

(ख) सुखम्

समाधानम्:

(क) दिनम् — रात्रिः

(ख) सुखम् — दुःखम्

उत्तरम्: दिनम्-रात्रिः, सुखम्-दुःखम्

खण्ड – C : रचनात्मक-कार्य

20 अङ्काः

प्रश्न 12. “मम विद्यालयः” इति विषयम् अधिकृत्य संस्कृते पञ्च-सप्त वाक्यानि लिखत।

5 अङ्काः

आदर्श-उत्तरम्:

मम विद्यालयस्य नाम केन्द्रीयविद्यालयः अस्ति।

मम विद्यालयः अतीव सुन्दरः अस्ति।

विद्यालये विशालं क्रीडाङ्गणम् अस्ति।
विद्यालये बहवः छात्राः पठन्ति।
अस्माकं शिक्षकाः योग्याः स्नेहशीलाः च सन्ति।
विद्यालये विशालः पुस्तकालयः अपि अस्ति।
अहं मम विद्यालयं बहु प्रेम्णा स्मरामि।

उत्तरम्: विद्यालयस्य भवनं, शिक्षकाः, छात्राः, पुस्तकालयः, क्रीडाङ्गणं च वर्णनीयम्।

प्रश्न 13. “वृक्षाः अस्माकं मित्राणि” इति विषयम् अधिकृत्य संस्कृते अनुच्छेदं लिखत।

5 अङ्काः

आदर्श-उत्तरम्:

वृक्षाः अस्माकं जीवनस्य महत्त्वपूर्णाः अङ्गाः सन्ति। ते अस्मभ्यं प्राणवायुम् ददति। वृक्षेभ्यः फलानि पुष्पाणि काष्ठं च प्राप्तुम्। वृक्षाः वायुम् शुद्धं कुर्वन्ति। ते वर्षायाः कृते अपि उपयोगिनः सन्ति। वृक्षाणां मूलानि मृत्तिकां धारयन्ति। अतः अस्माभिः वृक्षाः न छेत्तव्याः। अधिकाधिकाः वृक्षाः रोपणीयाः तथा तेषां संरक्षणं करणीयम्।

उत्तरम्: वृक्षाः पर्यावरणस्य संरक्षणाय तथा मानवजीवनाय अत्यन्तम् आवश्यकाः सन्ति।

प्रश्न 14. मित्रस्य जन्मदिवसस्य अवसराय संस्कृते शुभकामना-सन्देशं लिखत।

5 अङ्काः

आदर्श-उत्तरम्:

प्रिय मित्र!

तव जन्मदिवसस्य हार्दिकाः शुभकामनाः।
ईश्वरः त्वां सदा सुखी स्वस्थः च करोतु।
त्वं जीवनस्य सर्वेषु क्षेत्रेषु सफलः भव।
तव सर्वाः इच्छाः पूर्णाः भवन्तु।
पुनः जन्मदिवसस्य शुभकामनाः।

उत्तरम्: संदेशे जन्मदिवसस्य शुभकामना तथा मित्रस्य सुख-स्वास्थ्य-सफलतायाः कामना भवेत्।

प्रश्न 15. “समयस्य महत्त्वम्” इति विषयम् अधिकृत्य संस्कृते अनुच्छेदं लिखत।

5 अङ्काः

आदर्श-उत्तरम्:

समयः अतीव मूल्यवान् अस्ति। गतः समयः पुनः न आगच्छति। विद्यार्थीभिः समयस्य सदुपयोगः करणीयः। ते समयेन विद्यालयं गच्छेयुः तथा समयेन गृहकार्यं कुर्युः। अध्ययनस्य, क्रीडायाः विश्रामस्य च कृते उचितः समयः निर्धारयितव्यः। यः जनः समयस्य सदुपयोगं करोति सः जीवने सफलः भवति। अतः सर्वैः समयस्य महत्त्वं ज्ञात्वा समयस्य संरक्षणं करणीयम्।

उत्तरम्: समयस्य सदुपयोगः जीवनस्य सफलतायै अत्यन्तम् आवश्यकः अस्ति।

खण्ड – D : दीर्घ-उत्तरीय प्रश्नाः

20 अङ्काः

प्रश्न 16. अनुशासनस्य महत्त्वं संस्कृते विस्तरेण लिखत।

5 अङ्काः

आदर्श-उत्तरम्:

अनुशासनं मानवजीवनस्य महत्त्वपूर्णं गुणम् अस्ति। अनुशासनशीलः विद्यार्थी समयस्य सदुपयोगं करोति। सः प्रतिदिनं समयेन विद्यालयं गच्छति, अध्यापकस्य वचनानि शृणोति तथा गृहकार्यं समयेन करोति। अनुशासनं छात्रस्य जीवनं व्यवस्थितं करोति। अनुशासनेन एकाग्रता, आत्मविश्वासः तथा उत्तरदायित्वस्य भावना वर्धते। अनुशासनहीनः जनः स्वकार्येषु सफलः भवितुं कठिनतां अनुभवति। अतः सर्वैः अनुशासनस्य पालनं करणीयम्।

उत्तरम्: अनुशासनं जीवनं व्यवस्थितं करोति तथा सफलतायै मार्गं प्रशस्तं करोति।

प्रश्न 17. “परिश्रमस्य फलम्” इति विषयम् अधिकृत्य संस्कृते विस्तृतम् उत्तरं लिखत।

5 अङ्काः

आदर्श-उत्तरम्:

परिश्रमः सफलतायाः मूलम् अस्ति। यः जनः निरन्तरं परिश्रमं करोति सः कठिनानि कार्याणि अपि पूर्णं कर्तुं शक्नोति। विद्यार्थी यदि प्रतिदिनं मनःपूर्वकं अध्ययनं करोति, पुनरावृत्तिं करोति तथा अभ्यासं करोति तर्हि सः

परीक्षायां उत्तमान् अङ्कान् प्राप्तुं शक्नोति। परिश्रमशीलः जनः विफलतया निराशः न भवति। सः स्वदोषान् ज्ञात्वा पुनः प्रयासं करोति। अतः जीवनस्य प्रत्येकस्मिन् क्षेत्रे परिश्रमस्य महत्त्वं वर्तते।

उत्तरम्: निरन्तरः परिश्रमः सफलतायाः प्रमुखं साधनम् अस्ति।

प्रश्न 18. पर्यावरणस्य संरक्षणाय वयं किं किं कर्तुं शक्नुमः? संस्कृते लिखत।

5 अङ्काः

आदर्श-उत्तरम्:

पर्यावरणस्य संरक्षणं सर्वेषां कर्तव्यम् अस्ति। वयं अधिकाधिकान् वृक्षान् रोपयितुं शक्नुमः। जलस्य अपव्ययः न करणीयः। विद्युतः अपि संरक्षणं करणीयम्। प्लास्टिकस्य अत्यधिकः उपयोगः त्याज्यः। वायुप्रदूषणं न्यूनीकर्तुं सार्वजनिक-वाहनानां उपयोगः करणीयः। नदीषु तथा जलाशयेषु मलिनपदार्थाः न क्षेपणीयाः। स्वच्छता अपि पर्यावरण-संरक्षणस्य महत्त्वपूर्णः भागः अस्ति।

उत्तरम्: वृक्षारोपणं, जलसंरक्षणं, स्वच्छता, प्लास्टिक-नियन्त्रणं तथा प्रदूषण-निवारणं पर्यावरण-संरक्षणाय आवश्यकम्।

प्रश्न 19. विद्यार्थीजीवने पुस्तकालयस्य महत्त्वं संस्कृते वर्णयत।

5 अङ्काः

आदर्श-उत्तरम्:

पुस्तकालयः ज्ञानस्य महत्त्वपूर्णः स्रोतः अस्ति। पुस्तकालये विविधाः पुस्तकाः, पत्रिकाः तथा ज्ञानवर्धकाः सामग्रीः भवन्ति। विद्यार्थी पुस्तकालयात् विभिन्नविषयाणां ज्ञानं प्राप्तुं शक्नुवन्ति। नियमितं पुस्तकपठनं तेषां शब्दभण्डारं वर्धयति तथा विचारशक्तिं विकसितं करोति। पुस्तकालये शान्तं वातावरणं भवति, अतः विद्यार्थी एकाग्रतया अध्ययनं कर्तुं शक्नुवन्ति। अतः विद्यार्थीजीवने पुस्तकालयस्य विशेषं महत्त्वं वर्तते।

उत्तरम्: पुस्तकालयः विद्यार्थिनां ज्ञानवृद्धये, पठनाभ्यासाय तथा विचारशक्तिविकासाय अत्यन्तम् उपयोगी अस्ति।

अपठित-अवबोधनम् • व्याकरणम् • रचनात्मक-कार्य • दीर्घ-उत्तर
बहुविकल्पीय प्रश्न नहीं